БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

СЕНТЯБРЬ 18 понидельник 1939 он № 216 (2916) Сэн 10 мунгэ

БУРЯТ-МОНГОЛ ҮНЭН

ВКП(б)-эйн Б.-М Обкомой ба БМАСС Р-эй Верховно Соведэй Президиумай ОРГАН.

ольшын военнэ диилдэлгын торой шалтагаанууд тушаа

ермани ба Польшын хоо-ондохи военнэ ябуулгын hэн сагhаа хойшо арбаад рэй vнгэрэбэшье hаань, ьша болбол бvхы полити-кэ ба экономическа центр-дээ бултынь шахуу алда-хvрэгэhэн, военнэ диил-ые vзэбэ гэжэ баталан хээр болбо.

ольшын имэ тvргээр дэhэн ушарань, Герма-военнэ техникэ ба во-организацинуудай vлэм-байhанаар ба Англи, щиин зvгhөө Польшадо ктивнэ туhаламжиин vгы анаар гансал тайлбарил-бэрхэтэй байна. Герма-а Польшын хоорондохи нэ ябуулгын ve соо, гер-ка армиин добтолгодо ско сэрэгvvдэй ямар-нэ-ганга эсэргvvсэлгэ vзvvл-фактнуудые, ямар-нэгэн ативна ябуулгада поля-й бага зэргээршье hаа hан фактнуудые харуул-ргагvй байна. Тэрээнhээ а, Польшадохи байдал бvхы мэдээнvvд болбол польско гvрэнэй маши-дезорганизаци ту-польско гурэн ха-vрvvшын военнэ диил-vзэхэлөөрөө hандаража hан, тэрээнэй тиимэ хv-ба дайшалахы шадаба-байhан тухайнь хэлэ-

льшые банкротстводо hэн, имэ байдалай агаануудань хаанаб?

шалтагаанууд хадаа ско гvрэнэй доторой hу-ба эvришэлдөөндэ бай-

льша хадаа олонацио-а гvрэн мvн. Польшын ной составтань поля-миил 60 процент боло-ашэдэнь хадаа нацио-а меньшинствонvvд—гол украйнцууд, белорус-еврейнvvд болоно. шадо 8 миллионhоо доо-шэ украйнцнууд, 3 мил-шахуу белоруссууд тоо-жо байна. Эдэ хоёр ни-томонууд национальна шинствонvvд хадаа хам-11 миллион хvнзон бо-Польшадо ажаhуудаг нска ба белорусска хvн-удельнэ весые тодоөр хын тулада энэ сумма Финлянди, Эстони ба ин гvрэнvvдэй булта-хvнзонhоо олон байна хэлэхэ хэрэгтэй.

ахада, Польшын удари-кругууд болбол имэ нууд национальна мень-твонvvдтэеэ нормальна саа hайжаруулха, тэ-национальна эрхэнvv-хангаха, тэдээнлэ, поли-кэ автономи бэшье hаа, истративнашье автоно-ажэ, национальна hур-нууд, культурна учреж-vvд гэхэ мэтые vгэхэ й байгаа. Юуб гэхэдэ, нальна меньшинствонvvд-мэнvvд гv, али энээндэ национальна эрхэнvv-хангангvйгөөр, олонацио-а гvрэные барижа байл-аргагvй, тэрээнэй дото-нэгэдэл ба ажабайха ша-е хангаха аргагvй бай-али. Гэбэшье, польско дахы кругууд болбол ционально гvрэнэй ажа-ба ажабайжашадаха элементарна условинуу-ойлгохо ба энэ услови-е бэелvvлхэ ямар нэгэн тическа алхам хэхэ ша-й байжа байгаа. Харин—ско ударидахы кругууд ол национальна мень-твонvvдтэй харилсаагаа лахын ба тэрээные тон дahан байдалда хvргэ-тулада vхы аргабайдал-е хэhэнббайна.

льшын ударидахы кру-й национальна полити-болбол национальна мень-твонvvдые ба илангаяа нцууд ба белоруссуудые гаар ба дарлалгаар характеризовалагдана. Баруун украйна ба Баруун Белорусси—диилэнхы украинска ба белорусска хvнзонтой областьнууд, польско помещигvvдэй тон бvдvvлиг, муухай эксплатациинь объектнvvд болоно.

Украйнцууд ба белоруссуудай байдал хадаа национальна даралалта ба эрхэгvйдэлгын режимээр характеризовалагдана. Сvлөөдэ дуратай хэбэртэйгээр аашалдаг, Польшын ударидахы кругууд болбол Баруун Украйна ба Белоруссие польско пануудай дээрмэдэлгэдэ vгтэhэн, эрхэгvй колони болгохын тулада бvхы юума хэhэн байна. Польшын политика болбол ородой хаанта засагай даралалтын политикаhоо, юугээрээшье ондоо бэшэ.

Польшын ударидахы кругууд болбол украйнцууд ба белоруссуудые хvсэрхэн дарахa политикые ябуулна.

Баруун Украйнын ба Белоруссиин газарнуудта „осаднигууд" гэжэ нэрэлэгдэдэг, польско сэрэгэй колонистнууд зөөжэ байгаа. Эндэхи хvнзоной өөдэгvйхэн хубинь болхо полягууд хадаа засагай бvхы аппарадые өөрынгөө гарта баригша—господстволгошо хvсэн болдог.

Административна аппарадай бvхы звенонуудта дээрэhээ доодо заха хvртэрэнь польшын хэлэн господстволоно. Бvхы чиновнигууд ба судьянуудань—польско хэлэнhээ ондоо хэлэ мэдэрэдэггvй полягууд юм. Польско национальностиин бусад нюурнууд хадаа ямар - нэгэн тушаалда орохо эрхэгvй. Польшын ударидахы кругууд болбол национальна меньшинствонvvдые бариха өөhэдынгөө господствые хэhээлгын экспедицинvvдээр, полевой судуудаар, сагаан терроор, национальностьнуудай хоорондохи химоролдолгые vvсхэлгээр барижа байдаг.

Украйнска ба белорусска культурна учреждениинvvд ба hургуулинууд угы шахуу болгогдонхой. Польшын конституци болбол национальна меньщинствонvvдтэ ямар-нэгэн автономи оглохоhоо байха тvрэлхи хэлэн дээрэнь хvvгэдые hурагаха эрхэ хараалагvй.

Зvгөөр, украйнцууд ба белоруссуудые хvсэрхэн даралга хадаа гансал hургуулияар хизаарлагданагvй. Украйнска ба белорусска литература, хэблэл, искусство баhал имэ байдалда байна.

Эдэ бvгэдын результадта, украйнска ба белорусска хvнзон болбол культурна гансаардалгада оруулагданхай.

Гансал полягуудhаа бэшэ, мvн украйнцууд ба белоруссуудhаа бvридэhэн, польско армиие сэрэгэй противнигтэ сохилто vгэхэ нэгэдэмэл оролдолгодо нэгэдхэхэ—патриотизмын долгиие дээрэ vргэжэ шадаха, олонациональна гvрэнэй хvсэнvvдэй доторой нэгэдэл ба консилидаци хадаа Полшада бии болоогvй ба бии боложо шадаагvй байhан, тэдэ шалтагаануул имэ байна.

Польшын национальна меньшинствонvvд болбол гvрэнэй режимэй найдамтай тvшэг болоогvй ба боложо шадахашьегvй байгаа. Орон соогоо ажаhуухан арадуудай ханибарилдалга ба тэгшэ эрхын уялаагаар холбогдоогvй, харин, национальна меньшинствонvvдэй тэгшэбэшэ эрхэ ба даралалта дээрэ vндэhэлэhэн, олонациональна гvрэн хадаа бэхи военнэ хvсэн байжа шадахагvй байна.

Польшын гvрэнэй hула байhанай ба тэрээнэй военнэ диилдэлгын доторой шалтагаанай vндэhэн эгээл энээндэ байна.

(„Правдын" тvрvv бөшөг).

Soveed praviitelьstviin gadaadiin sesen poliitikiiji azalşad xaluunaar demzene!

1939 onoi, sentiaabriiin 17-do, SSSR-ei Aradai Komissaarnarai Soveedei tyryylogşe nyxer V. M. Moolotovoi raadioogoor xelehen yge

Nyxedyyd! Manai aguujixe oronoi graazdanuud ba grazdaankanuud!

Poolьsko germaanska dainaar uşaruulagdahan sobiitinuud bolbol poolьsko gyren xadaa dotoodiin şadalgyi ba bojevoi jamarşji şadabarigyi baihiijinь xaruulaa. Poolьsko zonxilogşo kryygyydenь banxruudtaa. Ede byxii xadaa ton bogonixon bolzoroi torşo soo yngerebe.

Jyrdөө le xojorxon nedeeliiin yngereөd baixada, Poolьşo bolbol өөriingөө byxii promiişlenne oçaaguudiiji geegee, tomonuud gooroduud ba kylьtyyrne ceentrnyydeigee jixenxi xubiiijinь geegee. Poolьsko gyrenei stoliico baihan, Varşaava xadaa mynөө ygei boloo. Poolьsko praviitelьstviin baihan gazar tuxai xenşji medenegyi Poolьşiin xynzon bolbol bodomzoggyi xytelberilegşedөөrөө, xeere xajagdaa. Poolьsko gyren ba terenei praviitelьstvo bolbol faktiiçeska baixajaa bolioo. Iime baidal deerehee, Soveed Sojuuz ba Poolьşiin xoorondo batalagdahan doogovornuud, өөhediingөө xysiiji geehen baina.

Өөriingөө gyrenei ajuulgyin tuşaa onso anxaralaa tabixiijinь soveed praviitelьstviin zyghөө eregşe, tiime polozeeni xadaa Poolьşodo bii bolonxoi. Poolьşo xadaa SSSR-te ajuulnuudiiji toxiooldduulza bolxoor, alibyxii genetiin uşaralnuud ba slyçainostiiin bii bolxodo zoxistoi pooli boloo. Soveed praviitelьstvo bolbol hyylei yje xyrter neitraalьna baigaa. Zygөөr, dursagdahan orşombaidalnuudai uşarhan deerehee, manai praviitelьstvo xadaa toxiooldohon baidalda saaşadaa neitraalьnaar xandaza şadaxagyi baina.

Tereşelen, Poolьşodo azahuudag ba urdanь erxegyi naacanuudai baidalda baihan aad, mynөө uşaralai voolido xajagdaşahan, negeşuhata ukraiincanuud ba beloryyssyydei sydьbaada xaişaxeregeer xandalgiiji soveed praviitelьstvohaa ereze bolxogyi. Soveed praviitelьstvo bolbol Poolьşodo azahuudag, өөhediingөө axadyy—ukraiincanuud ba axadyy—beloryyssyydte tuhalxiin tula, tedeende garaa harbaixa jabadaliiji өөriingөө ariuun ujalgada toolono.

Ede byxiiji xaraadaa abza, SSSR-ei praviitelьstvo bolbol mynөө ygiөөgyyr, Moskvaadaxi poolьsko posooldo nooto bariuulba, eneen sogoo, soveed praviitelьstvo xadaa xiliiji dabaza, Baruun Ukraiiniin ba Baruun Beloryyssiiin aradzonoi azabaidal ba zөөriiiji өөriingөө xamagaalga doro abxa tuxai seregyydtee prikaaz ygexiijinь Ulaan Aarmiiin glaavna komaandovanida zaxiralta ygehen baina.

Uxaagyi xytelberilegşedөөrөө uragşagyi dainda xysөөr oruulagdahan poolьsko aradiiji, tereenheenь syleөlxiin ba miirne azabaidalaar azahuuxa arga tedeende olgoxiin tula soveed praviitelьstvo bolbol byxii xemzeenyydiiji negendoro abxa hanaltai baina geze ene nooto soogoo medyylhen baina.

Sentiaabriiin tyryyşiin ydernyydte, Ukraiinada, Beloryysside ba yşөө dyrben vojeenne ookruguudta zapaasuudai zariiminь tatalgiin jabuulagdaza baixada, Poolьşodoxi baidal alibişe baihan ba ene tatalga xadaa uridşalan hergiilelgiin xemzee bolgogdon jabuulagdahan baina. Poolьsko gyren bolbol mynөө byxii Poolьşo dotor yzegdөөd baigaa, tiime xysegyi baixa ba tiime tyrgөөr handaraxa jym geze xenşji hanaagyi baigaa. Tiigeed, ene handarai xadaa elite bolhon, tereşelen poolьsko deejatelьnyyd xysed bankruudtahan ba Poolьşodoxi baidaliiji xubilgaxa şadabarigyi baihan uşarhaanь, manai Ulaan Aarmi xadaa zapaasuudai hajiin tatalgaar nileed nemeltiiji abza, terenei urda tabigdahan ariuun zorilgiiji xyndeteigөөr dyyrgexe johotoi.

Manai Xydelmerişen-Tariaaşanai Ulaan Aarmi xadaa mynөөşji bojevoi xyse şadalaa, ynen sexe baihanaa, discipliinejee yşөө daxin xaruulxa ba өөriingөө aguujixe syleөlelgiin zorilgiiji dyyrgelgejee şinenyyd gabijaagaar, geroiizmoor ba aldar soloor xuşaxa baina geze, praviitelьstvo xadaa bata naldalaa medyylne.

Tereentei xamta, soveed praviitelьstvo bolbol poolьsko posooldo bariuulagnahan nootiingoo koopiiiji, myn SSSR-tei diplomatiiçeska xarilsaatai byxii praviitelьstvonuudta elьgehen ba tiixedee, Soveed Sojuuz xadaa ede oronuud tuşaa neitraliteedei poliitikiiji jabuulxa geze medyylhen baina.

Manai gadaadiin poliitikiin liinieer hyyleimnai xemzeejabuulganuud xadaa eneegeer todorxoilogdono.

Praviitelьstvo bolbol tereşelen, doorodursagdahan tailbarinuudtaigaar Soveed Sojuuzai azalşadta xandana. Zapaasuudiiji tatalgatai daşaramduulan, xangalgiin talaar kaartoçna sisteeme oruulagdaxa jym geed, ediee xool ba busad tovaarnuudiiji jixeer sugluulxa gehen ermelzelge manai graazdanuudai dunda yzegdehen baina. Praviitelьstsvo bolbol, xerbee gadaadiin sobiitinuudaar toxiooldduulagdahan gyrenei xemzeenyyd xadaa nege-xedii sagai torşo soo yrgelzelxe boloosji haanь, produuktnuud ba promtovaarnuudta kaartoçna sisteemiiji baigulxa gehen hanamzalgagyi baina geze medyylxiiji şuxalada toolono. Ediee xool ba tovaarnuudiiji ylyyse jixeer xudaldan abalgahaa, gutaxa ajuulda xyrgeze, eneeniji erxilehen ba xereggyi zapaas sugluulhan, tede le xynyyd xadaa xoxidono aagy geze, ainab. Manai oron bolbol byxii şuxala zyilnyydeer xangagdanxai ba xangalgada kaartoçnasisteemegyigөөr baiza şadaxa baina.

Mynөө manai zorilgo, xydelmerişen ba tariaaşan byxenei zorilgo, slyyzaşçi ba intelligeent byxenii zorilgonь xadaa өөriingөө poostdo ynen sexeer ba şin zorimgoigoor azallaza, eneegeeree Ulaan Aarmida tuhalxa jabadalda baina.

Manai aldarta Ulaan-Aarmiiin bojeecyyd tuşaa xelexe boolo jym geeşegşe haa, tedener bolbol exe oronoigoo urda өөriingөө ujalgiiji xyndeteigөөr ba aldar solotoigoor dyyrgexe baihandanь hezeglenegyib.

Soveed Sojuuzai araduud, manai oronoi byxii graazdanuud ba grazdaankanuud,—Ulaan Aarmiiin ba Uhaan Seregei Floodoi bojeecyyd bolbol promiişlennostьdo ba kolxoozuudta azalai şinenyyd ba ysөө yzegdөөgyi amzaltanuudiiji, Ulaan Aarmiiin aldarta şinenyyd ilaltanuudiiji bojevoi froontnuud deere tuilaxiin tula, Soveed praviitelьstviiji toiron, manai bolьşeviig paartiiiji toiron, өөriingөө aguujixe voozdiiji toiron, sesen nyxer Staaliniiji toiron xezee byxeneixihөө ylyy niagtaar zagsanxai.

Praviitelьstviin şiidxeberi—byxearadai goolos

Ulaan-Ydiin mexaniziirovanno şilei zavoodoi hyniiin smeenede xydelmerilegşedei miiting bolzo, tereen deerenь 200 garan xynyyd xamtarba. Baruun Ukraiiniin ba Baruun Beloryyssiiin aradzoniiji xamagaalxa tuxai, SSSR-ei Praviitelьstviin şiidxeberi tuşaa nyx. Sediix yge xelebe. Terenei hyyleer, xamtadaa 6-7 xynyyd vestypaalza, tus xemzee jabuulgiiji byrin haişaaza, „—Praviitelьstviin şiidxeberi—byxearadai goolos myn"—geze medyylbe.

Rezoliyyce soogoo: „Soveed praviitelьstvaar abtahan sesen xemzeejabuulgiiji haişaan oronoigoo oboroonii|i ulam bexizyylxe, yiledberiiin byri galxamşag amzaltanuudiiji tuilaxabdi" gebed, Oloөvnikov.

ZURAG DEERE: V.I. Leenin ba I.V. Staalin Goorkodo (1920 ondo) huuoad.

(I.V. Leeninei: Centraaalьna myzein eksponaad).

ARADUUDAI MIIRNE BA ENXE AMAGALAN AZAHUUDALIIJI XANGANA

PVZ-gei PAROVOOZ-SBOORNO CEEXIIN XYDELMERIŞED, INZENEERNE-TEXNIIÇESKE XYDELMERIŞEDEI MIITINGIIN

REZOLIYYCEHEE

Bidener xadaa nyxer V. M. Moolotovoi medeesei tuxai sonoosood, xairagyi xajagdahan Baruun Ukraiiniin ba Baruun Beloryyssiin xynzoniiji xamagaalalgadaa abxa gehen, manai aguujixe socialiis oronoi Xydelmerişen-Tariaaşanai Praviitelьstviin şiidxeberiiiji haişaanabdi. Manai Praviitelьstvaar abtahan şiidxeberi xadaa, tede aradai miirne ba enxe amagalan azahuudaliiji xangaxa—iime galxamşagta xemzee ba progressiivne xyntyreiteniiji bajasuulxa xemzee myn.

Bide, xydelmerişed, inzeneerne-texniiçeske xydelmerilegşed bolbol aguujixe Kommuniis Paarti, inag voozdь nyxer Staalinaa toiron, byri niagtaar, zagsaxabdi. Yiledberiiin şinenyyd ilaltanuudiiji tuilaza, tereegeeree, Exe oronoo ulam bexizyylxebdi.

Ilagdaşagyi Ulaan Aarmi ba Flooduud mandag!

Aguujixe Leenin - Staalinai Paarti mandag!

Byxii delxein azalşadai voozdь nyxer Staalin mandag!

BYRIN DEMZENEBDI!

Ulaan-Ydiin PVZ-gei kotioolьno ceexte miiting bolbo. Tereen deere, xojordoxi smeenede xydelmerildeg olon tooto kotioolьşçiguud—xydelmerişed suglaraa. Manai oronoi syleөte aradai axadyyner bolxo—Baruun Ukraiiniin ba Baruun Beloryyssiin aradzoniiji xamagaalxiin tula abtahan xemzeenyyd tuxai Soveed praviitelьstviin tolgoi nyxer V. M. Moolotovoi xandalga tuşaa nyx. Şirookiin medeeseliiji honirxol ba anxaraltaigaar sonosoo.

Tus miiting deere, nyxed Xuriigaanov (buriaad), Paaraxin (orod) Rasiyg (ukraiinec) ba busad yge xelee. Tedener bolbol şunaxainarai darlaltada daragdaza, şuhata dainda dairagdaza baigaa Baruun Ukraiina ba Baruun Beloryyssiin aradzoniiji xamagaalxa gehen, soveed praviitelьstviin sesen şiidxeberiiiji omog demzelgeer ugtaba. „—Manai aldarta Ulaan Aarmi ba Ulaan Flood mandagi Xyntyreitenei geeni nyxer Staalin mandagi—" gene.

Yiledberiiingөө froont deere yşөө galxamşag tuilaltanuudiiji xangaxabdi gehen ujalganuudiiji abba.

ŞANDAROOV.

Mongol- Mançzuurska xile deerexi konfliikt tuşaa soveedske japoonsko xelseen

Hyylei ydernyydte japoonsko posool gospodiin Toogo ba gadaada xeregyydei Aradai Komissaar nyxer Moolotovoi xoorondo xegdehen xelselgenyydei rezylьtaadta, todorxoilobol, japoon-mançzoygoosko ba soveedske-mongoolьsko, xojor talanuud, bolbol dooro zaagdahan xelsee xebe:

1. Japoon - mançzoygoosko seregyyd ba soveedske-mongoolьsko seregyyd bolbol sentiaabriiin 16-da moskoovsko sagaar 2 çaasta alibyxii seregei jabuulganuudiiji zogsoono.

2. Japoon - mançzoygoosko seregyyd ba soveedske-mongoolьsko seregyyd bolbol sentiaabriiin 15-da moskoovsko sagaar 13 çaasta ezelze baihan gazartaa ylene.

3. Xojor taliin seregyydei tyleөlegşed bolbol ene xelseenei nege ba xojordoxi pyynktnyydiiji darii dyyrgelte bolgoxo exilexe baina.

4. Xojor taliin pleennigyyd ba xyyrnyydenь andaldagdaxa baina, eneen tuxai xojor taliin seregyydei tyleөlegşed xoorondoo darii sagaa xelsee xexe ba dyyrgelte bolgozo exilexe baina.

Tereenhee gadna, gospodiin Toogo ba nyxer Moolotov xojoroi xoorondoxi xelselgenyydei bolzo baixada, Mongol Aradai Respyyblikiin ba Mançzoy-Googoi xoorondoxi xiliiji ende hajaxan komfliiktiin bolhon raioondo todorxoiloxiin zorilgoor, soveedske-mongoolьsko taliin xojor tyleөlegşedhөө ba japoon-mançzoygoosko taliin xojor tyleөlegşedhөө byridehen komiissiiji alibolxo zergeerenь tyrgen organizovaalxa gehen xelseen tuilagdaba. Komiissa bolbol emxidxegdehen darii xydelmeridөө oroxo baina. (TASS).

XITADDAXI VOJEÊNNE jABUULGANUUD

(Çyncİin ba Loondonhoo TASS-iin korrespondeentnyydei medeesehenei johoor).

XOITO XITADTA

Hyylei yjede, Şanьsii proviinciin zyyn tee, ilangajaa Çzanczii goorodoi dergede baildaanuud daxin şineer delgerbe.

Xybei proviinciin urda, xitaduud xadaa Sinьxeede symeren orohon ba japoonsko otriaadiiji buta soxihon baina. Niutagai marioneetoçno ypravleeniiin 13 çinoovniguud pleende abtaba. Sentiaabriiin 9-de, xitaduud xadaa Damiiniiji xyreelhen baina.

URDA XITADTA

Svatoyhaa xoişoo baildaanuud yrgelzelne. Ene seektorte baihan zarim pyynktnyyd xadaa gar garta damzan orono. Kantoonoi zyyn-xoino, Cynxyagai raloondo baildaan zogsonogyi. Xitadai seregyyd ba niutagai hain duranai otriaaduud bolbol japooncuudta şanga esergyyselgiiji yzyylne.

CENTRAALЬNA XITADTA

Froont deere jixe xubilaltanuud boloogyi.

* * *

Sentiaabriiin 12-to, japoonsko 27 bombovoozuud xadaa Seçyaanь proviinciin zyyn çaastьda baihan Vanь-siaaniiji boombodobo. Xitadai zeniitne artilleeri japoonsko 3 samolioodiiji soxibo.

XITAD PARTIZAANGUUD BA JAPOONGUUDAI XOORONDOXI TULALDAAN

Tokioo, sentiaabriiin 15. Sentiaabriiin 13-da, Xitadai 90 partizaanguud bolbol Tinьcziinde dyte şadar baihan ippodroomno klyybei gerte dobtolhon baina. Klyybiiji xamagaalza baigşadai ba partizaanuudai xoorondo tulaldaan bolbo. Marioonetoçno „praviitelьstviin" seregyydhee 16 xynyyd aluulhan, 6 xynyyd xyndeer şarxa tahan baina. (TASS)

Tyyrce ba Itaaliiin xoorondo xudaldaanai operaacanuudiiji şineer baiguulga

Ankaraa, sentiaabriiin 15. „Taan" gazeedei medeesehenei johoor, Tyyrce ba Itaaliiin xoorondo xudaldaanai operaacanuud şineer baiguulagdaba. Itaalida, xydөө azaxiin produuktnuudai xehegyyd elьgeegdebe, terenelgee orondo Tyyrce manyfaktuura abba.

(TASS).

Japoondoxi şine urihalamza

Tokioo, sentiaabriiin 15. Finaansiin miniteerstvo bolbol xaxad milliaard ieen xemzeetei şine urihalamza gargaba. 300 millioon ieen xadaa gyrenei vriltiin deficiidiiji tylelgede ygtexe ba Xitadtai dainiiji jabuulalgada 200 milliaard ieen gargagdaxa baina.

(TASS).

Арадай герой В. И. Чапаевай тухай документнvvд

Улаан Армиин центральна архивай фондодо алдарта 25-хи стрелково дивизиин ба тэрэнэй начальник арадай герой Чапаевай тухай зуугаад тон vнэтэй документнvvд хадагалагданхай бии. Тэрэнэй дунда Чапаевай гартабилгатай оперативна приказнууд, Реввоенсоведэй членгvvдтэй Чапаевай сэхэ проводаагаар хөөрэлдэhэн стенограммануд, дvрбэдэхи Армиин штабта эльгээhэн телеграммануд. Чапаев болбол нэгэ мэдээсэл соогоо иигэжэ бэшээ: „Олон алуулаа, полкын командирые орологшо өөрөө арабан хvниие алаад жадада хадхуулажа, наhа бараhан байна Дайсад добтолhoop. Бидэнэр vхэтэрөө, сухарихагvй гэжэ шиидээбди".

1918-оной ноябриин 11-эй Чапаевай гартабилгатай hонин приказ бии, „нvхэдvvд, гэжэ Чапаев өөрынгөө боецуудта хандана, танай урда, контрреволюциин эсэсэй толгуур Уральска байна. Энэ хадаа ойрын vдэрнvvдтэ унагаагдаха байна, таанар энээниие хvсэнэд, таанар эрэлхэг ба зоримгойт."

1918-ой ноябрида, Чапаев хадаа генеральна штабай улаан академидэ hуралсахыень Москва эльгээгдэhэн байгаа. Энээн тушаа дивизидэнь специальна приказ гаргагдаhан байгаа. Тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ, „4 хи армиин военно революционно соведэй тогтоомжын ёhoop нvхэр Чапаевые өөрынгөө военнэ специальна знаняар зэбсэглэхынь тула генеральна штабай улаан академидэ командироваалха.

Нvхэр Чапаевай революциин урда хэhэн габяань агууехэ. Бидэ—Чапаевцууд болбол тэрэнэй нэрээр омогорхохо ёhотойбди".

25-хи стрельково дивизиин, тэрэнэй начдивэй тухай документнvvд хэблэлдэ бэлэдхэгдэнхэй (ТАСС):

Nahatanai hurguulida anxaral

Staalinska Gurbadugaar Tabanzil dotor, nahataniiji xysed bişe dunda ba xysed dunda erdemtei bolgoxiin tyløө bygedenlitiin huralsal bolbol gyrenei şuxala xereg myn. Ene xadaa manai oronoi grazdaniilnuudai urda, ugaa jixe xariuusalga tabihan. Dunda erdemgyi niuurnuud xadaa nahatanai xysed bişe dunda ba dunda hurguulinuudta huralsaxiin tyløө byxil xemzeegeerenь beledxexe johotoi.

1939-40 onuudai huralsalai şine zil bolbol manai BMASSR-ei xynzoniiji huralsalda xabaaduulxa xeregte, erid erjelte tuilaxa zil bolno.

Nahataniiji hurgaxa jabadal xadaa gansaxa le. gegeerelei tahagai, nahatanai hurguulinuudai direektornyydei ba bagşanarai xereg geze tooloxo boloo haa, ton buruu. Ene şuxala xemzeejabuulgiiil partiiina, komsomoolьsko, soveed ba busad organizaacanuud emxidxexe ba bygediingөө xysөөr jabuulxa johotoi baina.

BKP(b)-ein ba komsomooloi aikoomuud, aimgyisedkoomuud, profsojuuzna organizaacanuud bolbol nahatanai hurguuliiiji huragşadai togtuuritai kontingeenteer komplektovaalxa jabadaldanь, arad i gegeerelei tahagta ba hurguulinuudai direektornyydte aktiivnaar tuhalxa johotoi.

Nahatanai hurguuliiin huragşadai, huralsala zilei tengeer ba hyylşegtee hurguulihaa garxa, togtuurigyi jabadalai gol saltagaanliinь xadaa yiledberi deere huragşadiiji buruugaar taaruulan tabilgahaa, zaniaatiinь yjede, tedeneriiji xydelxe johotoi çaashaanь ylyylen xydelgelge ba komandiroovkada gargalga g. m. bolno.

Nahatanai, hurguulinuudta prograammiingaa johoor byxii materiaalaa xysed yzexe jabadaldanь, huragşadai zaniaatidaa normaalьnaar xandalga ba tedeneriiji zaniaatidanь xysed xanduulxa tuxai partiiina ba soveed organizaacanuudai tuhalalga ton şuxala xeregtei baina.

Nahatanai hurguulinuudai xydelmerliiji zybөөr emxidxelge xadaa ton jixe xariuusalgatai ba sloozno xereg myn. Ede zorilgonuudiiji dyyrgelte bolgood baixada, nahatanai xysed bişe dunda ba dunda hurguulinuud bolbol mynөө yjiin sloozno teexnikiiji şudalalgada, xysed beledxeltei xynyydiiji olo-oloor ygeze şadaxa baina.

Manai respyyblike dotorxi nahatanai zarim hurguulinuud xadaa huralsalai xydelmeriiiji hainaar tabiza şadahan baina. Ziişeelxede, 1938-39 onuudai huralsalai zilde goorodoi №36 xysed bişe dunda hurguuliiin dergedexi, nahatanai №1 hurguuliiin (direektoronь nyx. Zargaalov) 7-doxi ba 10-daxi klaassuudiiji 36 xynyyd dyyrgeze garaa. Tus hurguuliiiji dyyrgegşedei olonxinь VУZ-nyydte ba teexnikymyydte orohon baina. Myn baha miaxanai kombinaadai ba PVZ-gei dergedexi nahatanai dunda hurguulinuud bolbol hainuud amzaltatai. Xedii iime baibaşji, edenerei byri hain amzaltanuudiiji tuilaxa jabadaldanь, gegeerelei tahaguud xadaa muusa tuhalhan baina.

1938-39 onuudai huralsalai zilde, Ulaan-Уde goorodoi raloonuudainь ba gorodskoi gegeerelei tahaguud xadaa nahatanai xysed bişe dunda ba dunda hurguulinuudiiji bairaar, huralsalai xeregselnyydeer xysed xangaza şadaagyi baigaa.

Yngeregşe huralsalai zilde, Xorilin aimagta nahatanai dunda hurguuli xadaa xydelmerlөө nyriş xangaltagyigөөr jabuulhan baina gebel, hurguuliiijnь negeşji xyn dyyrgeze garaagyi ba nege klaasshaa udaadaxi klaassta negeş xyn oruulagdangyi, hurguulinь dyyrşehen baina. Aimagai gegeerelei tahag, komsomooloi aikoom myn tereşelen, aimagai gyisedkoom ba ondooş organizaacanuud xadaa ene xeregiiji hain medeze baibaş, tus hurguuliiin huralsaliji normaalьnaar jabuulxa tuxai jamarşji xemzee abaagyi baigaahen.

Gadna, Selengiin ba Zediin aimaguudta, nahatanai dunda hurguulinuud bolbol 1938-39 onuudai huralsalai ziliiji dyyrgengyi xaagdahan baina.

Uşar iimehee, byxii aimaguudai ba raloonuudai xytelberilegşed xadaa yngeregşe, 1938-39 onuudai nahatanai hurguulinuudai huralsalai zilde toxiooldohon dutuu dundanuudiiji, 1939-40 onuudai huralsalai zilde daxin dabtangyi, mynөө zilei huralsalai ziliiji hainaar yngergexe tuxai byxii xemzeenyydiiji abxa ujalgatai.

Myn, 1939-40 onuudai huralsalai ziliiji, nahatanai dunda hurguulinuudai erxim amzaltataigaar dyyrgelge bolbol hurguulinuudiiji huragşadaar xysed komplektovaalalgahaa ba aimagai gegeerelei tahagai, paartiiin ba komsomooloi aikoomuudai zyghөө tede hurguulinuudta xereer tuhalnab, tereen deereheenь duldiidaxa baina.

K. Gergeenov.
Novoseelov.

НЮТАГАЙ НОНИНУУД

КОЛХОЗУУДТА КРЕДИДVVД

Мvнөө жэлдэ хvдөөажахын банк болбол манай республикын колхозуудта нэгэ миллион 909 мянган тухэригэй удаан болзорой кредит угэбэ. Колхозууд хадаа энэ мvнгөөрөө hайн vvлтэрэй малнуудые ба ургасын хvрэнгэ г. м. хэрэгсэлнvvдые абаха байна. Тээд, республикэ доторхи аймагууд болбол тус кредидээ хvсэд хэрэглэжэ шаданагvй. Республикэ доторoo Хойто-Байгалай, Улаан-Удын г. м. аймагууд хадаа, буса аймагуудтай жэшээлбэл, vгтэhэн кредидээ хангалтатайгаар хэрэглэнэ.

Гvрэнэй кредидые тон галтагvйгөөр хэрэглэдэг а... гууд гэхэдэ: Кабанскын, ... хэнэй, Зэдын, Тарбагатайн ... буса ондоошье олон аймаг... байна.

* * *

SSSR-ei Aradai Komiss... nuudai ba paartiiin Centra... Komiteedei, 1939 onoi ... 27-noi togtooltoi zoxildu... xydөөazaxiin baank bolbol ... nai respyybliklin kolxoozni... diiji azalai nege ceentrtei ... goxiin tyløө 739 miangan t... rigei udaan bolzortoi ke... neebe.

Amzaltanuudaa ulam byxezyylxe

Jaruuniin aimagai, Egetiin somonoi, Kaarl Maarksai neremzete kolxoozoi kolxooznlguud bolbol SSSR-ei Oboroonlijl Bexizyylelgiin Urihalamziin 7-doxi tiraaziiji azaxiin byxil haibarinuud deere, yiledberiin amzaltanuudiiji tuilaza ugtahan baina.

Ene kolxoozoi kolxoozniguud xadaa Staalinska Gurbadugaar Tabanzilei urihalamziiji ugaa aktiivnaar, 7110 tyxerigte bişyyleed, tere myngejөө sentiaabriiin 10-da bultiijinь tylehen baina.

Gadna, 7-doxi tiraazla... riuulza tariaa xuriaalgiiji ... sentiaabriiin 10-da dyy... Tariaa xuriaalgiin yjede n... Andreejev gegşe ydere... noormiiji sag yrgelze 200 ... ceent dyyrgedeg baigaa.

Tus kolxoozoi kolxoo... guud xadaa 7-doxi tiraazai ... gergelgiiji ugtuulza tuil... amzaltanuudaa ulam sa... byxezyylxiin tyløө, byri e... teigeer temeseze bainad.

S. Nom...

ЛЕКЦИНVVД БОЛОБО

Кабанск (телефоноор абтаба). ВКП(б) эйн Кабанскын айком болбол сентябриин арбаадаар, аймаг доторхи колхозуудай ба учреждениянvvдэй дэргэдэхи агитколлективvvдэй хvтэлбэрилэгшэдые аймагай центр дээрэ суглуулжа семинар vнгэргэhэн байна.

Тус семинар дээрэ хамтадаа зургаан лекцинvvд хэгдэбэ. Уласхоорондын байдал, СССР-эй Верховно Соведэй III ба IV Сессинvvдэй тогтоомжонууд, мvн тэрэшэлэн, БМАССР-эй гурбадугаар Сессиин тогтоомжо, манай орондо коммунизм байгуулалга, хvдөө ажахыда нvхэр Сталинай рол... агитационно хvдэлмэриин ... рилгонууд тухай асуудал... даар лекцинvvд хэгдэhэн ... на. Хабаадалсагшад болбо... лекцинvvдые угаа hонирх... ба олон асуудалнуудые а... hан байна.

Семинарай дvvрhэнэй h... дэ, сельсоведvvдhээ ба ... хозуудhаа ерэhэн, агитко... тивvvдэй хvтэлбэрилэгшэд... даа нютагуудтаа агитаци... хvдэлмэриие хvтэлбэрил... тула, хvсэд бэлэдхэлтэй ... лоод буцаhан байнад.

МИРОН...

TURŞALGIIN AGNUURI

Kolankaanuudai ba Xermenyydei ysxeberinyydiiji medexiin tyløө sentiaabriiin negenhee exileze turşalgiin agnuurida anguuşad garaa.

Ulaan-bulan neegdexenь

Burzagotseeniin ypravleeniiin xysөөr, oi iin sagta Zaydaada Ulaan-bulan neegdexenь. Tus Ulaan-bulanda, Burzagotseeniin xydelmerişed, xydelmerihөө ylyy sagaa kylьtyyrneer yngergeze, tende gazeed ba zurnaal gexe metenyydiiji unşaxa baina.

ШАДАБАРИТАЙ Х... ДЭЛМЭРИШЭДЫЕ ... ЛЭДХЭХЭНЬ

1940 оной хабар бол... БМАССР-эй Наркомзем ... бол 30 механигуудые, ... тракторна отрядай брига... нуудые, 600 комбайниор... дые, 600 комбайниорну... туhалагшанарые, МТС-эй ... шофернуудые ба 580 тра... ристнуудые бэлэдхэхэ ... тогтоомжо гарагаба. 1939 ... октябриин нэгэнhээ, ку... нvvдые нээжэ, тус кадр... дые бэлэдхэжэ эхилхэнь.

Хvдөө ажахын Бvхэсоюзна выставкэhээ бэшэг

КАХЕТИНЦЭНVVД БА МОЛДАВАНУУД

Закавказиин гурбан ахадvv республикэнvvд—Грузи, Армени, Азербайджан хvдөө ажахын Бvхэсөюзна выставка дээрэ ерээ.

Тэдэнэр болбол фрескэнvvд ба майолигоор гоёогдоhон, шаячанска хvрин мрамораар нюурлагдаhан, өөhэдынгөө дворецvvдэй vvдэнvvдые нээбэ. Грузиин павильоной жэгдэ hайхан колоннада хадаа туйлай ехэ шэл хушалтатай, энэйнэйнь саагуур хомор субтропическа культуранууд байдаг.

* * *

Воронковско МТС-эй тvлөөлэгшэд ба Рыбницкэ районой „Красная Октябрь" колхозой хvтэлбэрилэгшэд бадарангы Молдавиhаа хvдөө ажахын Бvхэсоюзна выставкада ерээ.

Тэдэнэр Украинын павильонhoo hаяхан гарбад. Тэрээн соо, эхэ нютаг Молдавиин винодельческа ба плодоовощно совхозуудай амжалтануудые харуулhан, өөрынгөө стендэнvvдые ехэ баяртайгаар хараhан байна. Тэдэнэр болбол Киевэй арадай экспериментальна мастерскойнуудта оёгдоhон, гоё hайхан украинска ковер дээрэ байhан, Сталинай монументальна скульптурын урда удаан байбад.

— Энэ Грузи гээшэ!—гэжэ Ворошиловой нэрэмжэтэ молдавска колхозой хаты-лабораториие даагша vбэгэн Лободенко болбол өөhэдынгөө нvхэдтэй хамта закавказска павильонуудта дvтэлхэдөө хэлэнэ.—Би хадаа японско дайнда грузинvvдтэй хамта ябаа hэм, ехэл сэрэгшэ зон байhан юм, hананаб...

Лободенко vбэгэнэй хажууда Воронковско МТС-эй старша агроном нvхэр Олейник ябана.

— Павильоной vvдэн дээрэ энээн тухай бэшээтэй юума vгэй хаям,—гэжэ Олейник томоо таhаран хэлэбэ.

Тиихэдэнь, Лободенко болбол тэрээнтэй хамта ябаhан залуу молдавинуудые гараа занган байлгажа, павильоной жэгдэ hайхан колоннада тээшэ заагаад, хэлэбэ:

— Эдэ сагаан столнуудай хурса vзvvрнvvдээрээ доошоо хараад байхынь харанагуй гvт... Газар оруу хадхаатай кинжалнууд байна бэшэ аал... дээдтээхинь барюул шинги. Ойлгогдоно аабза,—сэрэгшэл арад байха.

Выставкатай танилсахаа Грузиhээ ерэhэн, „Дуруджи" гэжэ, Кахетиин колхозой ба Кварельскэ МТС-эй хvдэлмэрилэгшэд Молдавиhаа ерэhэн айлшадые павильоной vvдэндэ угтаба. Тэдэнэй портредvvд хадаа павильоной хэдэн олон стендэнvvд дээрэ харагдана.

Кахетинцэнvvд болбол өөhэдынгөө эхэ нютаг тухай, Кварельскэ районой солото хvнvvд тухай, Кварелидэ тvрэhэн, Грузиин гайхамшаг писатель ба поэт—Илья Чабчабадзэ тухай, режиссер Котэ Марджанишвили тухай молдавска айлшадта омогорхон хөөрэнэд.

Айлшад болбол гартаа книгэ бариhан, залуухан хvнэй скульптурын хажууда удаан болобо. Тэдэнэр хадаа арадуудай агууехэ вождиин залуугай шарайе тvрvvшиинхиеэ харабад.

* * *

Ямаршье юума ехээр гайхахагvй гэжэ агроном Олейник тvрvvн hанаhан байгаа. Олейник болбол виноградай бvхы сортнуудые алгадгvй хараэ, залай дундуур байгаа лимонууд ба апельсинануудые танил нюдээрээ харана. Тээд, оранжэрей соогуур ябатарань, эвкалиптово модон агрономой анхаралые бэедээ татаба.

Австралиин модонуудай агууехэнь хадаа Грузиин губида хоёрдохи ехэ ороноо олобо. Хабар байхада грунт соо hуулгагдаhан, арба метр ундэртэй модон удаадахи жэлэйнь намар хоёр дабхар гэрэй зэргэ болоно. Эвкаливта модон ехэ хvнгэн ба бvхэ. Тэрээнэй набшаhанда vнэтэ эфирнэ тоhон байдаг. Колхидын губида ба цитрусово культурануудай столица—Поти городто олон янзын эвкалиптанууд ургадаг. Урданьнуга болодог байhан, Колхидын рионско губи хадаа мvнөө бороогой hvvлээр роззнууд, камфара ба лимоноор анхилажа байдаг болонхой. Урда зvгэй hvнiин харанхыда колхидцонууд болбол өөрынгөө гv, али хvршэ байhан поселогые эвкалиптын vнэрөөр танидаг байна.

Эвкалиптово модон болбол нуга газарай шиигые ехэ хомхойгоор бэедээ татаhаг. Тэдэнэй набшаhанай хурса vнэртэ маляриин батаганаан тэсэдэггvй юм. Эвкалипт болбол ехэ хvсэтэ hалхинай болодог газарта цитрусово модонуудай hайн халха болдог байна.

Грузидэ эвкалиптово модо тарааха инициатива нvхэр Л. П. Беридэ хабаадана. Мvнөө 8 миллион шахуу эвкалиптово модонууд Грузидэ ургана.

Эндэ урда американска айлшад—мvнгэн сагаан буурсагаар хушагдаhан, гайхамшаг набшаhануудтай, фейхба гэжэ баахан кустарнигууд байна. Энээнэй томонууд ногоонууд vринvvдтэнь ехэ тооной йод ба витаминанууд байдаг.

Тунг—тон vнэтэй модон. Тунгын тоhон хадаа алибvхы металлнуудые жэбэhээ хамагаалдаг байна.

Бага эндэ индеец—лимонно горго байна, энэ хадаа лимонно vнэртэй ароматна тоhо vгэдэг юм..

Лободенко vбэгэн новозеландска лионой ба драценын экзотическа пальмануудые ехэ удаан хараа. Тэрээнэй урта vзvvртэй бvхэ набшаhануудhaa аргамжа, канат, загаhабарилгын снасти, шпагат ба щетка хэдэг. Удаалуулан энэ vбэгэн хадаа табанжэл болоhон грейпфруктово бургааhанай хажууда ошожо тогтобо. Тэрээнэй эшэнvvдтэ томонууд болоhон жэмэсvvд багсагараар ургажа байна. Тэдэнэй хажуугаар ландыш шинги сагаан сэсэгvvд hалбарана. Лимонно розмаринаар vнэр анхилажа байhан, нэгэ сэсэгэй hалаа дээрэ зvгы hуужа байна.

Энэ хадаа vнинhөө хойшо бvхы дэлхэйдэ мэдэгдэхэ болоhон, утанюргатай кавказска футкара гээшэ. Энэ зvгы хадаа мед суглуулдаг шадалаараа ба гэрнvvдээ добтолгоhoo хамагаалдаг шадабаряараа алдар соло олоhон байна.

Лободенно vбэгэн энэ зvгые удаан хаража, толгойгоо hэжэрэнэ.

Тиихэ vедэ агроном Олейник болбол Молдавиин поледо хиннэ модо hуулгаха аргые өөрынгөө кахетинскэ коллеги агроном Мардалейшвилитэй зvбшэжэ, Боливи ба Перугай тропическа культура—бишиихан хиннэ модоной хажууда hууна.

* * *

Vдэшэлэн оройшог болоhон хойно, павильоной директор болбол Грузиhээ ба Молдавиhaa ерэhэн айлшадые өөртөө суглуулжа, тэдэные амтатай виноградна хоолоор ба архяар хvндэлэбэ.

—Манда айлшаар ерээрэйгты,—гэжэ молдавинуудые кахетинцэнvvд уряалана.

— Таанарай бидэндэ айлшалажа ерэхэдэ яахаб,—гэжэ нэгэ молдаванка гэнтэ хэлэбэ. — Бидэ мvнөөдэр договор баталахамнай гv?

—Бидэ ехэл ханамжатайгаар баталаха байнабди...—гэжэ кахетинцэнvvд нэгэн доро харюусаба.

Павильоной хаэгдаха багта энэ хоёр талаhаа социалистическа соревнованиин договор баталаа: „1939 оной хvдөө ажахын бvхы хvдэлмэринvvдые амжалтатайгаар дvvргэхэ..." Договорой услов... дые зохёожо бэшэхынь ... да, кахетинцэнvvд Мо... ошохо, тиихэдэ Рыб... район өөрынгөө делег... Грузи эльгээхэ болобо.

Павильоной айлшад ба... ехэ пальма ба кипарисээр ... дэрлэгдэhэн, хажуу талы... ранда дээрэ hуугаад, сай ... китайска мудрец тухай ... шанай тvvхэ хөөрэлдэнэ. ... мудрец хадаа vрэгэhөө h... хын тулада, hормиhон... hугара татажа, газарта х... юм гэхэ. Тэрэнэй унаhа... зарhaa хожомынь сайн бу... hан ургаhан hэн ха. Э... набшаhануудай шvvhэн ... хашаралга vргэhые мvнө... хvртэр намнана.

—Асаргдаhан сайhаа... сай амтатай. Манай сай ... хvнvvдые ехэ дорюун б... дог,яахадааб гэхэдэ, энэ ... советскэ газар дээрэ у... байна,—павильоной дир... айлшадта хэлэнэ.

Vбэгэн Лободенко б... сайн ургаса тээшэ хара... рани, эвкалицт, лавро... миндальна сэсэгvvдэй h... vнэрөөр дvvрэhэн садай ... раар амилажа, хэлэбэ:

—Танай модондо зvг... рааб... Нэгэ рамаглаhан... рагай зvгынvvдые танhа... дэнэй абаха аргагvй г... гv? Манай тэндэ ракит... гадаг, клеверцье олон... зvгын байhан газарта ж... ургаса хоёр дахин ехэ ... байна.

Павильонhoo айлшад... хэдэ, hара сагаан, одомv... даа зvгынvvд шинги х... жа байба. Шалва Со...

Харюусалгата редактор Р. БИМБАЕВ.

Адрес редакции: Пентресоюзная 19 Телефоны: редактора — 3-44 отв. секретаря 3-23 Сельхозотдел — 7-55 отдел кадров — 5-07.

Типография Наркомместпрома БМАССР. Бурглавлит № 176...